

УДК 364.4:352.07

Андрусів В. Я.¹, Новак Т. О.²

¹студ. гр. СН-213 НУ «Запорізька політехніка»

²старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Територіальні громади відіграють ключову роль у процесі інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО), оскільки в умовах воєнного стану саме на них покладається основний тягар їх прийому, розселення та життєзабезпечення. Громада виступає не просто місцем перебування, а повноцінним суб'єктом інтеграції та основним майданчиком для створення комплексного середовища адаптації, що охоплює соціально-психологічну, культурну, економічну та інфраструктурну складові. Відповідно до законодавства, органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечувати переселенцям доступ до соціальної інфраструктури, психологічної підтримки, освітніх і медичних програм за принципом «близькості до людини», що дозволяє реалізувати персоналізований підхід до кожного мешканця [3].

Водночас процес соціальної інтеграції супроводжується низкою суттєвих викликів як для приймаючих громад, так і для самих ВПО. Перша група – це соціальні та культурні виклики. Вони проявляються внаслідок самого різноманіття: переселенці часто зіштовхуються з труднощами соціалізації через відмінності мови, звичаїв чи традицій, а також через стереотипи та упереджене ставлення місцевого населення, що може призвести до ізоляції. Окреме місце посідають психологічні травми осіб, які пережили втрату домівки або насильство. Така допомога вимагає не лише

розвитку соціальної інфраструктури, а й створення сприятливого, згуртованого середовища для формування у ВПО відчуття належності до громади.

Друга група – економічні виклики, пов'язані з обмеженими можливостями працевлаштування та фінансовою нестабільністю самої громади. ВПО можуть мати труднощі у пошуку роботи через високий рівень безробіття, недостатню кваліфікацію або відсутність мережових зв'язків, а відсутність стабільного доходу посилює їхню вразливість та обмежує доступ до житла й медицини.

Третя група викликів – інфраструктурні. Вони стосуються житлової проблеми та розгалуженості соціальних послуг. Через брак соціального житла більшість ВПО змушені винаймати помешкання, що потребує значної фінансової спроможності. Крім того, збільшення чисельності населення створює додаткову напругу на наявні об'єкти ЖКХ, медичні та освітні заклади, вимагаючи значних ресурсів від громади та держави [2].

Попри ці труднощі, громади намагаються трансформувати виклики в можливості. Основними пріоритетами діяльності залишаються створення фондів тимчасового житла та сприяння працевлаштуванню для «вкорінення» ВПО. Важливим інструментом стали координаційні ради, центри підтримки та спеціальні регіональні програми, що підтверджується досвідом понад 1050 громад. Особливу роль у комунікації відіграють старостинські округи та старости, які виконують функцію «першого контакту», ведуть соціальні паспорти для моніторингу потреб та застосовують механізми медіації для нівелювання напруги, яка, за дослідженнями, відчувається у понад 50% випадків.

Завдяки децентралізації, цифровізації (платформа «Дія», «Єдина база ВПО») та взаємодії з міжнародними партнерами, громади залучають гранти та підвищують свою стійкість. Подолання викликів інтеграції вимагає комплексного підходу та злагоджених дій усіх сторін. Вирішення цих проблем не лише сприятиме успішній адаптації ВПО, але й створить основу для сталого розвитку. Ефективна інтеграція передбачає перехід від політики «соціального утримання» до стратегії активного включення, де понад 83% представників місцевої влади вбачають у переселенцях стимул для розвитку людського капіталу [3].

Територіальні громади відіграють стратегічну роль у процесі інтеграції внутрішньо переміщених осіб, виступаючи ключовим суб'єктом, який забезпечує не лише першочергові потреби життєзабезпечення, а й створює комплексне середовище для соціально-економічної адаптації. Попри значне навантаження на інфраструктуру, дефіцит соціального житла та ризики соціальної напруги, викликані культурними чи економічними відмінностями, громади поступово переходять від моделі пасивного соціального утримання

до стратегії активного залучення людського капіталу. Завдяки інструментам децентралізації, цифровізації та міжнародному партнерству, місцеве самоврядування трансформує виклики переміщення в можливості для розвитку, де успішна інклюзія ВПО стає фундаментом для сталого та згуртованого зростання всього регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інтеграція ВПО у стратегії громад, як трансформувати виклики у точки зростання. Всеукраїнська Асоціація. URL: <https://hromady.org/integraciya-vpo-u-strategi%D1%97-gromad-yaktransformuvati-vikliki-u-tochki-zrostannya/> (дата звернення 05.04.2026).
2. Стратегії та виклики інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-11-02-04/2024-11-02-04> (дата звернення 05.04.2026).
3. Правові механізми інтеграції DGJ в територіальні громади. Волинський національний університет ім. Лесі Українки. URL: https://lsej.org.ua/10_2025/60.pdf (дата звернення 05.04.2026).